

Prenumerationspris: 1 Helsingfors Helt år: 24 Fmk. Tre fjerdedels år: 18 Fmk. Halft år: 12 Fmk. Kvartal: 6 Fmk. Månad: 2 Fmk. 25 P. — I Landsorten Helt år: 30 Fmk. Tre fjerdedels år: 23 Fmk. Halft år: 15 Fmk. 50 P. Kvartal: 8 Fmk. I Ryssland Helt år: 10 rb. Tre fjerdedels år: 7 rb. 70 kp. Halft år: 5 rb. 20 kp. Kvartal: 2 rb. 70 kp. Annonser: 10 P. per rad och för utlandet och Ryssland efter 5 kp. sr. per rad. — Blyrä: Konstantinogatan 8. — Annons och Adresskontor: Alexandersgatan No. 18. — Redaktörer: Rob. Lagerborg (hufvudredaktör), A. H. Chydenius, K. V. Bremer, Karl H. Lindholm. — Redaktionen påtager sig ej att bevara insända uppsatser, som icke kunna användas.

Helsingfors den 15 Aug.

Litteratur.

Darwin. *Människans härledning och könsurvalet; öfvers. af R. Sundström. Första bandet. Stockholm, 1872. Bonnier. 314 pg. 8:o. Pris 4: 50 rmt.*

Darwins epokgörande betydelse beror på hans stora arbete *The Origin of species*, hvars första utkast i svensk öfversättning vi anmälde för ett år sedan. Men det intressantare och för den allmänna bildningen tillgängligare är hans senaste verk, *The descent of Man*, hvilket för något år sedan såg dagen i England och nu begynt öfversättas. Våra läsare känna huru Darwin, sedan han föresatt sig att göra naturalhistorien till historia, d. ä. till berättelsen om en utveckling, under loppet af ett människolik samlade iakttagelser och statistiska uppgifter till att ådaga lägga arternas uppkomst ur samfaldta allt enklare former. Hufvudorsaken till denna utveckling betecknade han som ett naturligt urval under den allmänna kampen för tillvaron. Det var den i England vunna erfarenheten under sysslandet med all slags afvel som tyckes hafva ingett Darwin första tanken, huru denna naturens utveckling borde förklaras. I ladvårdarna såväl som i häst-, höns- och hundgårdarna samt i fiskdammarne hade man lärt sig, huru det var möjligt att hos afkomman frambringa vissa förträffligheter genom att till parning väljas lämpliga individer. Likaledes hade erfarenheten visat, huru man hos afvel åstad kom vissa resultat allteftersom omständigheterna ändrades, och att de förvärfvade egenskaperna blefvo fortbestående, hvilket naturligtvis var vilkoret för rasernas förbättrande. Det urval som den engelske uppfödaren planmässigt och ofta nog blott i sitt intresse bedref bland de tama djuren, bedrefs i stort af naturen uti skapelsens eget intresse. Organer och egenskaper, så lärde Darwins forskning, som under gifna omständigheter bäst gagnade en art, blefvo bevarade och uppfödde samt i detta förbättrade skick fortärfvade, medan de mindre behöfliga förtvånade, och sammaledes blefvo de starkaste och dugligaste individerna inom arten liksom af naturen utvalda till att ej blott uppehålla denna art, utan ock i lyckligt fall grundlägga en ny. De förvänsvärda resultaten uppfödarna i England åstadkommit i afseende å rasernas förökande och förbättrande äro således, enligt Darwin, att anse som en skröplig härledning af naturens verk, der hon utvecklade sina serier af arter ifrån de simplaste organismer ända till människan, hvilken efter detta system verkligen bättre än efter något annat kan kallas skapelsens krona.

I sitt förra verk hade Darwin genomfört denna lära utan särskild hänsyn till människans, och det var till synes hans älskade ämne, att icke publicera de anteckningar om människans ursprung eller härledning, dem han samlat under många år bortåt, emedan han trodde sig genom ett sådant steg allena öka de mot hans åsigt rörande förödmärken. Han ernade nöjas med att tillförlitligt hafva hopsamlat urkunderna till en den märkeligaste och vidsträcktaste historia, naturens egen. Liksom geologen söker berättelsens elementer i bergen och arkeologen i gravarne, så hade han öppnat de arkiv, som finnas i växt- och djurarternas former och lefnadsvanor, och dertill hade han än vidare af slöjat några af de principer, som varit ledande vid detta ännu fortgående skapelseverk. Euru förda på vetenskapens neutrala område, badade dessa hans forskning i sådan revolution i vårt åskådningssätt af naturen och af lifvets gång, att man begynte nämna hans namn bland de bildade med många axelrykningar och korstecken. Och dock hade han ännu intet yttrat om människan eller till att nedlä hennes anspråk på gudalighet; man kände blott att

om konsekvenserna skulle dragas af hans grundsats, vore det utmed anspråken. Han beslöt sig dertill, sedan det visade sig, att alla framträdande naturforskare af någon betydighet begynt omfatta hans åsigt och utdraga konsekvenserna.

Det är förnämligast i en mängd rudimentära partier hos människan samt i hennes embryonala tillstånd som Darwin finner bevisen för människoslagets härkomst närmast ur ett släkte, hvilket väl numera ej existerar, men hvars skepnad närmade sig mera den nuvarande apans, än den nuvarande människans.

Människans afägens förfäder voro tvifvelsutan en gång hårbettäckta och båda könen försedda med skägg; deras öron voro spetsiga och rörliga, och deras kropp var försedd med en svans, hvilken egde sina egna muskler. På deras lemmar och kroppar inverkade också många muskler, hvilka nu endast tillfälligtvis återuppträda, men äro normalt tillstådes hos *Quadrumania*. Öfverarmens stora pulsådern och nerv gingo genom ett *foramen supracondyloideum*. Under denna eller någon tidigare period utände tjoctertusen en mycket större gren eller blindarm än den nu befintliga. Foten var då prehensil, att döma af stortåns läge hos föttern, och våra förfäder lefde tvifvelsutan i träd samt bebodde något varmt skogsbuxet land. Hansarna voro utrustade med stora hörntänder, hvilka tjänade dem som fruktansvärda vapen. — I en mycket tidigare period var *uterus* dubbel; exkrementen uttömdes genom en kloak, och ögat skyddades af ett tredje ögonlock eller blinkhinna. Under en ännu afägenare period måste människans förfäder hafva lefvat i vatten, ty morfologien lär oss tydligen, att våra lungor utgöras af en modifierad simblåsa, hvilken en gång gjorde tjänst som ett flöte. Sprickorna på det menliga embryots hals visa, hvarest gälarna en gång funnos. Ungefär vid samma tid ersattes de verkliga njurarna af *corpora wolfiana*. Hjertat fanns till som ett enkelt pulserande kärl, och *chorda dorsalis* intog rygradens plats. Dessa människans förtida föregångare, sålunda sedde i tidens afägens dunkel, måste hafva varit så lågt organiserade som lancettfiskarna eller Amphioxus, eller ännu lägre.

Enhvar kan sjelf pröfva grunderna, på hvilka Darwin uppdrar denna ännu ganska otydliga konturteckning af människans stamträd. Man kan det så mycket lättare som Darwin, olik så många af hans veder-sakare, icke ger sken af afgjord sak åt det som är blott en hypotes, utan tvertom låter läsaren oafbrutet titta i sina kort, d. ä. i sina anteckningar. Man kan ifrågasätta, om han ännu bragt sin bevisning till verklig evidens, men man kan icke ifrågasätta hans ärlighet, hans vetenskapliga samvetsgränhet. Han är fullkomligt fri från det käck braskan, som utmärker de s. k. materialisterna i Tyskland, Buchner och andre, som med en hundradedel af Darwins argumenter åstadkomma hundrade gånger ståtligare konklusioner. Darwin är i sin framställning så upptagen af att konstatera det som han funnit vara sant eller sannolikt, att han alls icke har någon tanke för den effekt hans lära skall utöfva på samtiden, dess moral och bildning. Hända hvad som hända vill, ja om ock människoslagets, upplyst genom honom om sitt ursprung, komme sig derigenom till att vända om och återgå till apsläktet, så förefaller det som om Darwin skulle dertill helt enkelt säga att det icke är hans affär.

Uti förevarande arbete har han således nödgats beröra de andliga områden och motsvarande själsförmögenheter, som äro egendomliga för människan och som syns utgåra en absolut karaktärsåtskildnad emellan henne och den öfriga skapelsen. Att en sådan väsendtlig åtskildnad i själsförmögenheter skulle förefinnas mellan *Anthropida* och öfriga familjer af ordningen *Primates* förnekar han och använder andra och tredje kapitlet till att bevisa det människans *prima principia* i språk, i begrepp och känslor äro så beskaffade, att de på naturlig väg kunnat utvecklas ur djursjälen, samt att det högsta människans presterat i religion, sedlighet och vetenskap likaledes kunnat på naturlig väg utvecklas ur dessa *prima principia*. Till att förklara äfven denna utveckling tjänar åter i främsta rummet läran om det naturliga

urvalet, den sannolika tillgången vid dessa anthropiders utveckling till tänkande och moraliska väsenden framställes i fjerde och femte kapitlet. Deremot förläsa det naturliga urvalet ej att betinga människoslagets förgrening i raser, eller underarter, såsom Darwin vill kalla dem, utan härtill har i all synnerhet erfordrats läran om könsurvalet, åt hvilken han egnar de påföljande kapitlen. Med hänsyn till könsurvalet genomgår han naturens riken, och öfversättning stannar midt i denna undersökning, efter hvars avslutande frågan om raserna återupptages till förnyadt skräckandade.

Det behöfver ej sägas, att det är i fråga om människoslagets härkomst Darwins system upprött sinna hos samtiden, väckande en storm af protester hos många, ett öfverdrifvet bifall hos några, en sporrad verksamhet hos dithörande vetenskaper. Egentligen kan man icke påstå att Darwin bevisat någonting emot tron på en gudomlig Försyn eller ens emot självens odödlighet, äfven om hans lära går snörrätt emot den för bibellära så viktiga åsigt om släktenas vid skapelsen fulländade skick och derpå följande försämring. De tyske materialisterna kunde dock göra sig i honom en mästare, och det är genom dem Darwin fått uppbära den tvetydiga, men oss tyckes oförsäkliga läran att vara materialismens i vår tid hörnsten. Såvidt vi kunnat fatta härvidden af hans lära, skulde den, äfven om hon till alla sina delar blefve bevisad, långt ifrån att genom vetenskapen göra en gudomlig Försyn öfverflödig, hafva åt vetandet eröfrat blott en liten del af lifvets hemlighet, eller med andra ord, uppdragat några af de hemlighetsfulla vägar på hvilka Försynen verkställer utvecklingen. Och som denna hemlighet är oändlig, kunna religionens vännare vara trygga: Darwins lära kan icke ersätta religionen, och afser det icke heller.

Darwin eger icke någon lycklig framställningsförmåga, hans uttrycksätt är icke utmärkt genom någon synnerlig precision eller klarhet, och man tycker sig alltemellanåt varna annotationerna under en icke nog sorgfälligt bearbetning. Desto ömtålligare blir öfversättandet, och detta har tyvärr denna gång fallit i hvarken skickliga eller omsorgsfulla händer. Vi betvifla att öfversättaren allestädes skulle förstätt sitt original, säkert är, att han ofta icke tolkat det nog, stundom tolkat det rentaf illa och ibland vårdslösat det. Vi taga några prof på måfå:

Page 79. Euru skilnaden till själen mellan människan och de högre djuren är ganska stor, existerar den icke desto mindre helt säkert endast till graden och icke i verkligheten (läs: i det väsendtliga).

Page 75. De hvilat på våra medmänniskors bifall och af förståndet. — Det skulle vara svårt att skilja mellan de samvetsföreläsa, som förnimmas af en hindu, hvilken har ätit oren föda, och dem, som han känner efter att hafva begått en stöld; men den förra skulle säkert vara den starkaste.

Page 57. Denna örn anfall, som Brehm anmärker, säkerligen icke någon mera gång en apa i en flock sådana.

E. Naville. *Den himmelska fadren. Sju föredrag; öfvers. efter andra franska uppl. Stockholm 1871, Giron. 316 pag. 12:o; 3 rdr.*

Man må villigt medge att sällan en talangfullare framställning kommit de qvistiga frågor till del, hvilka den bekante filosofiprofessorn här föresatt sig att behandla. Vore sig det gäller att redogöra för våra föreställningar om Gud, att skildra hurudan lefnaden, en individs eller ett samhälles, förlöfte utan den uppträffande och tröstande tanken att en Gud finnes, att analysera mänsklighetsbegreppet och slutligen förherrliga Gud som Skaparen och som Fadren, eller ock att korteligen framställa riktningarna i det filosofiska åskådningssättet hos samtiden och gendriva en öfvermodig spekulations eller likaså öfvermodig naturforsknings yrkanden, är Navilles styl klar och lättflytande. En riklig beläsenhet sätter honom i tillfälle att belysa hvad han vill säga med

poetiska citater, som göra framställningen färgrik och känslfull. Hans framställning röjer väl inte alltid god smak i val af bilder och är icke alltid fri från försöken att fånga åhörarna genom deras fåfänga som schweitzare eller som franskatalande; man igenkänner nog mycket af den vältalighet som utmärkte Cousin eller St. Marc Girardin i katedern, med afdrag dock af deras säkra takt; men i stället känner man, att författaren är lifvad af en from, verkliga evangelisk anda, och att hans öfvertygelse sitter djupt rotad, är en öfvertygelse för lifvet, ej för stunden.

Man följer således gerna hans klara och lätta utredning af de svåra frågorna, men medan man kan låta sitt sinne och sin känsla fångas, känner man sig icke öfverbevisad eller bunden af hans resonemang. Såsom filosof af han naturligtvis hemmastadd på alla vetandets områden, men hans insigt är öfvermåttad och icke sällan hemtade från föråldrade auktoriteter. Redan 1863, då Naville förberedde dessa föredrag, var det icke mera rådligt att så obetingadt stöda sig vid Grimm såsom mytolog eller anse som en så afgjord sak, att religionerna till sitt ursprung varit monoteistiska. I reppyn af samtidens filosofiska lärar visar han sig mera hemmastadd, och oaktadt man saknar så betydande riktningar som Herbert Spencers, hvilken är så nära befrindad med Darwins, är detta kapitel intressant nog, men då han i följande kapitel på allvar upptar materialisternes påstående att naturvetenskapens idkare äro till sin personliga öfvertygelse ateister och för att vederlägga detta, anställer en ransakning och räkning med nutidens celebriteter, tyckes detta förfarande vara mera fromt än välbetänt eller värdigt. Lösryckta yttranden få dervid tjena som bevis på en människas innersta öfvertygelse, liksom det får gälla som intyg på den gamle fysiologen Müllers vetenskapliga betydighet, att en student nyss begärt hans verk till läsa af författaren. Sedan botanici, zoologer, astronomer, kemister äro vägdade och undersökta, skaffar sig författaren upplysning om att Faraday borde anses för samtidens störste fysiker, och då han på annat sätt icke kan utleta hans trosbekännelse, skriver han ett bref till mannen med artig förfrågan.

Det är klart, att då Naville från sin religiöst filosofiska ståndpunkt och med en sådan from vältalighet rycker i fält emot Darwin, för han striden med helt olika vapen. Fermare i språket och mer slängd i begreppsbestämningen, har han lätt att hos Darwin påvisa en viss begrepps-förvirring. Darwin skiljer ej alltid så noga emellan uttrycken lag och orsak, det naturliga urvalet framställer han än som en lag för naturens utveckling än som en orsak dertill, och då han således icke iaktar Aristoteles' distinktion, är hans lära bristfällig i Navilles ögon. För vår del ha vi aldrig kunnat tveka om att det ju är som en hufvudorsak till all utveckling Darwin velat framställa det naturliga urvalet, och vid hans bevisnings bredd och sakrikhet har det vacklande språkbruket synt som ganska ringa olägenhet.

Såsom vi vid vår anmälan af Navilles föredrag om "det eviga lifvet" hade tillfälle framhålla, är han en filosof, hvilken rör sig villigt och naivt inom skrankorna af en protestantisk trosbekännelse. Han tillhör dem som bemöda sig att försona tron med vetandet och till den ändan sammanblanda båda såväl till innehåll som metod. Om ock denna ståndpunkt har det med sig, att man kan hysa aktning och äfven sympati för hvardera, de profana som de kyrkliga kunskapsarterna, såsom ock visar sig i det medgifvande Naville gör Darwin, så är den derför dock icke hållbar. Vi skulle knappast tro att efterföljande satsen hafva att påräkna stort bifall på den ens eller andra sidan:

Dessa föremål för våra högsta önsknin-gar: skönheten i dess mest fulländade form, den fullkomliga heligheten, den oändliga sanningen sammanfattas i en och samma tanke: Gud. Den andliga naturens attribut finnas hos oss aldrig annat än såsom ett lån; de ingå som naturliga bestämningar hos *Honom*, som är deras princip. Gud är sanningen, icke blott derför, att Han vet allt, utan derför att Han är själva föremålet för våra tankar, derför att, då vi studera världsallet, vi endast hopstafa några af de lagbud, han föreskrifvit tingen, derför, att hvad vi kalla att känna sanningen aldrig kan vara något annat, än att känna skapelsen eller Skaparen, världen eller dess eviga upphof.

Med afdrag af mysticismen tyckes författaren med denna åsigt om naturlagarne såsom ett slags Guds tankar icke vara så fjärran från den tyska identitetsfilosofin, hvilken han dock så mycket missfirmer, kanske enligt den gamla iakttagelsen att släkten är värst.

Hans Kejsrerliga Majestäts nådliga Skolorning för Storfurstendömet Finland. Gifven i Helsingfors den 8 augusti 1872.

(Forts. fr. no 220.)

5. Skoldisciplinen.

§ 35. 1. Lärjunge befälte sig om gudsfrukten och goda seder samt iakttagde den för läroverket fastställda ordning. Vid föreläse häri äfvensom vid all slags förbrytelse mot sedlighet och anständighet vare han sina lärares tilltal och bestraffning underkastad.

2. Lärjunge bör visa aktning och o villkorlig lydnad för sina lärare samt med hörsamhet och undergifvenhet emottaga deras föreskrifter, varning eller bestraffning.

3. Lärjunge bemöte sina medlärjunge fridsamt och vänligt; och vare all slags våldsamt eller skymfande behandling lärjunge emellan förbjuden.

4. Till den dag, då läseterminen begynner, skall lärjunge oelbärt inställa sig vid läroverket, såframt han ej har laga förfall.

5. Lärjunge bör städes till utsatt klockslag infinna sig i lärorummet, snygg och anständig klädd samt försedd med nödiga läroböcker, äfvensom stilla arbeta undervisningens början, densamma med oafbruten uppmärksamhet följa och hemma flitigt sig dertill förbereda.

6. All skada eller överkan på läro-rummets inredning eller de vid undervisningen begagnade saker skall af den vållande ersättas; men der ej utredning om den skyldige vinnas, bör skadan ofördröjligen godtgöras genom sammanskott af de lärjunge inom klassen, under hvilkas sammanvaro överkan skett.

7. Lärjunge iakttaga utom lärohuset allt hvad till god ordning äfvensom sedesamt och anständigt uppförande hör, samt värde med sorgfällighet sin bostad och sina tillhörigheter.

8. Önskar lärjunge, hvars föräldrar eller förmyndare icke finnas i staden, att under läseterminen bivista allmänt nöje, begäro dertill hvarje gång rektors tillstånd.

9. Ingen lärjunge vare tillåtet att anställa gåstabud eller vistas på källare, värdehus eller dylika offentliga ställen.

10. Alla spel om penningar eller penningsvärde, äfvensom tobaksrökning och andra för ungdom opassande sysselsättningar vare strängligen förbjudna.

11. Om flere eller alla lärjunge i en klass eller vid ett läroverk förklara sig vara lika skyldiga till begången förbrytelse eller af motvilja vägra att uppgifva upphofsmannen dertill, må lärarekollegium, efter den kändedom det förut eger om hvarje lärjunges lynne och förhållande, bestraffa en eller flere efter omständigheterna.

Af ofvanstående mom. 1—10 skall en afskrift i hvarje klassrum vara sklagen.

§ 36. För lärjunge, som icke har föräldrahem i staden, bör bland dess invånare en kurator, till hvilken skolan kan med förtroende vända sig i alla lärjungens rörande angelägenheter, hos rektor uppgifvas; men om detta icke ske kan, vare klassföreståndaren i kurators ställe. Ej må, i anseende till vigtes af tillbörlig hemvård och estersyn, bostad för sådan lärjunge utses, utan att valet deraf hvarje gång understås rektors pröfning och godkännande.

§ 37. Samtliga lärare och lärarinnor vid hvarje läroverk böra en gång i månaden sammanträda för att rådgöra om lärjungarnas förhållande, uppförande, flit och uppmärksamhet; och skall med anledning deraf den, som läroverket eller någon dess klass förestår, meddela de försumliga och felaktige lämpliga varning eller tillrättvisning.

§ 38. Till förekommande af oskick i lyceum eller realskola under lärares frånvaro, utser rektor eller klassföreståndare för hvarje läsetermin några för stads, pålitlighet och foglighet kända ynglingar inom hvarje klass till ordningsmän, hvilka äro skyldiga att dagligen i god tid innan undervisningens början vaxelvis infinna sig i lärorummet samt vaka deröfver att stillhet och ordning under väntan på lä-

rares ankomst iakttagas, i hvilket anseende deras tillsigelser böra af öfriga lärjunge utan gensträfvighet och motstånd ålydas. Dessa klassordningsmän skola ock genast efter lärarens ankomst anmäla om någon från klassen uteblifvit.

§ 39. Vid lyceum och realskola vare följande bestraffningar tillåtna:

1. varning och tilltal inför klass;
2. afskjildning från kamrater;
3. nedflyttning ytterst i klass;
4. kvarhållande i skolan vid veckans slut;
5. tilltal och föreställning i närvaro af skolans församlade lärare och ungdom;
6. arrest i karcer;
7. uppmaning till afgång från skolan;
8. förvisning från läroverket på viss kortare eller längre tid;
9. förvisning för alltid. (Forts.)

Besök vid en norsk folkhögskola.

(Af Göteborg. Hand. Tidn:s utgifvare.) (Forts. fr. no 218)

"Men, höres någon yttra, det var ett oändligt sjungande och talande i den skolan; och så dansar och leker man dertill. Ett så vekt lif stämmer ej med nordens och kristendomens allvar."

Icke alla dagar äro väl sådana solskensdagar som de här skildrade; men hvad mer om så vore?

För ett folk, som lever i hårda vilkor, är glädjen solskenet, som genombruter de mörka molnen; det behöfver honom framför andra. Glädjen öppnar de tunga, slutna sinnena och gör dem godare och vänligare. Glädjen ger frimodighet, hopp och kraft att bära mången vedermoda. Glädjen är lycka och salighet. Ett glädjelöst lif är ett olyckligt lif.

Jag förmodar, att det är ett sådant sätt att se tingen, som ledt den gamle Grundtvig, när han velat inför glädjen såsom en ej blott lifvande, utan ock renande och stärkande kraft i sina folkhögskolor. Derför har sången der vunnit så stor vikt; derför intaga ibland psalmerna läfsångerna ett första rum, under det man på andra håll föredrager bot- och dödspsalmerna.

Erfarenheten har, efter hvad man uppgifvit, bekräftat lärans sanning. Mången yngling, som kommit till skolan med ett slutet och dystert lynne och skum blick, har småningom blifvit mera öppen och tillgänglig, och ögats klarare glans har återspeglat sinnesförändringen. Denna erfarenhet är af stor vikt, ty om någonsin gäller det här, att frukten vittnar om trädet.

Det är här ej platsen att ingå i någon redogörelse för Grundtvigs lära och föreställningssätt; vare det nog sagt, att hos honom kristendomen — den renliga lutherdomen — sammansmälter i hög grad med det nordiska. Så utgör särskildt den gamla nordiska gudalära för Grundtvig ett viktigt bildningsmedel, sedan han åt denna lära gifvit ett andligt innehåll af tankedjup och sedlig kraft. Ja, Grundtvig ser i Asaläran ständiga förebilder för Kristus och lärar väl anse kändedom om den förra utgåra nära nog ett vilkor för en rätt uppfattning af kristendomen, som blott är högre utvecklingskede af den gudstro, som hos våra fäder hugfäste storsinnet, mannamod och dödsförtakt. Så kan för mer än en Grundtvigare "Kristus sitta vid Odins fötter" — ett uttryck, som åberopas efter den gamle läraren.

Nordens mytologi utgör alltså ett hufvudämne inom de Grundtvigianska folkhögskolorna, men icke blott såsom en kunskap om fädrens uppfattning af de högsta tingen, utan såsom en sedlig kraft, liksom i allmänhet undervisningen i dessa läroanstalter afser ej blott kunskapen, utan äfven, och företrädesvis, hägen, det sedliga lifvet. Det är ej kunskapsmätet, hvarom här är fråga, utan om kunskapsbegärets väckande, om lifvande och stärkande af de ädlare böjelserna, till hvilka höra frimodighet, förtröstan och hopp.

Och religionen är här icke söndrad från det dagliga lifvet, utan smälter samman dermed, hvaraf en yttring ligger i den för folkhögskolorna utgifna sångboken, der man ser både andliga sånger (psalmer) och världsliga visor sammanförda, alla efter ett utmärkt urval.